

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਸਿਵਲ ਐਪੀਲੇਟ

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ.ਸਾਹਮਣੇ

ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ- ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਰਾਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਮੁੱਦਈ-ਜਵਾਬਦੇਹ।

1948 ਦੀ ਰੈਗੂਲਰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ.274

ਕਸਟਮ-ਗੈਰ-ਮਾਲਕ-ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸਾਈਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ-ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਬਤ।

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਸਾਈਟ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ- ਗੈਰ ਮਾਲਕ - ਗਊ-ਗੋਬਰ ਦੀਆਂ ਪਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ- ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਾਈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਲਈ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੀ।

ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਸੌਧਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1), ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਬਾਲਕ ਰਾਮ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਹਿਸਾਰ, ਮਿਤੀ 5 ਫਰਵਰੀ 1948 ਦੀ ਡਿਕਰੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ.ਡੀ.ਐਨ.ਨਾਰੰਗ, ਸੀਨੀਅਰ ਸਬ ਜੱਜ, ਹਿਸਾਰ, ਮਿਤੀ 12 ਮਈ 1947 ਨੂੰ ਮੁੱਦਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ ਏ ਬੀ ਸੀ ਡੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਐਕਸ. ਪੀ 2, ਪਰ ਪੂਰੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ ਸੀ ਡੀ ਈ ਐੱਫ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ।

ਜਗਨ ਨਾਥ ਸੇਠ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਪੀ.ਸੀ. ਪੰਡਿਤ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਫੈਸਲਾ

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੇ. ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ 5 ਫਰਵਰੀ 1948 ਨੂੰ 1947 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 32- ਐਚ- ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਹਿਸਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਿਕਰੀ ਤੋਂ, ਕੇਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 1890-91 ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਮੁੱਦੇਈਆਂ ਨੂੰ ਪਲਾਟ ਏ.ਬੀ.ਸੀ.ਡੀ. ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਸੇਠ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਦਾਲਾ-ਅਪੀਲੈਂਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਪਾਇਆ, ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਲਾਟ ਏ ਬੀ ਸੀ ਡੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। .

ਹੁਣ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਦੇਈ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਏ.ਬੀ.ਸੀ.ਡੀ ਸਾਈਟ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼, ਐਗਜ਼ਿਪਟ ਪੀ.4, ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਪਲਾਟ ਏ.ਬੀ.ਸੀ.ਡੀ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਉਸ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਇਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 1890-91 ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਠਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ:

“ਅਬਾਦੀ ਵੇਸਟਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਈਟ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਾਲਕ ਮਲਬਾ ਵੇਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤ ਉਸ ਮਲਬੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 20 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਾਈਟ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਕੋਠੇ ਖਾਮ ਨੂੰ ਵਧਾ ਜਾਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮਾਲਕ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੱਕਾ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੱਕਾ ਘਰ ਜਾਂ ਖਾਮ ਘਰ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ।

ਹੁਣ, ਵਜੀਬ-ਉਲ-ਅਰਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੰ. 7 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਮਾਲਕ ਅਬਾਦੀ ਦੀ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਅਥਾਰਟੀ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦਸੌਧਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1) ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਿਥ, ਜੇ. (ਟਰੇਮਲੇਟ, ਜੇ. ਕੰਕਰਿੰਗ) ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ, ਜੋ ਜੁਲਾਹੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਲੂਮ (ਖੱਡੀ) ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

ਕੋਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਸਟਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲਏ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਾਈਟ ਏ.ਬੀ.ਸੀ.ਡੀ. ਗੋਬਰ ਦੀਆਂ ਪਾਥੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਈਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਕੇਸ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਦਸੱਧਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1) ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ
(ਅਨੁਵਾਦਕ)